

Utdrag fra
Venstres stortingsvalgprogram 2013-2017

18 Internasjonal politikk

En liberal utenrikspolitikk tar utgangspunkt i individets rett til frihet. Hensynet til disse verdiene skal veie like tungt i samarbeidet med land med tungt norsk næringsengasjement eller der Norge har sterke diplomatiske interesser, som overfor bistandspartnere.

FN forblir vår viktigste arena i de store internasjonale spørsmål, NATO-medlemskapet vår sikkerhetsgaranti og EU vår viktigste partner når det gjelder handel og europeisk politikk.

For Venstre er det viktig at Norge fortsetter å gi bistand til vanskeligstilte land, men bistand alene er ikke nok. Det må i større grad drives en helhetlig utviklingspolitikk som fremmer næringsutvikling og handel, støtter opp om rettsstaten, og hvor det internasjonale rammeverket gir adgang til markedene for fattigere land.

18.1 Menneskerettigheter

Kampen for demokrati og menneskerettigheter står sentralt i en liberal utenrikspolitikk. Venstre vil at Norge bidrar til å styrke utviklingen av rettsstater som gir likhet for loven, garanterte rettigheter og alminnelig rettssikkerhet gjennom uavhengige domstoler. Venstre vil arbeide for at også norske bedrifter ivaretar menneskerettighetshensyn og arbeidstakerrettigheter og at de viser større åpenhet om sin utenlandsvirksomhet.

Norge skal gå foran i FNs arbeid for menneskerettigheter, både ved å videreutvikle regelverket og ved å implementere menneskerettighetsavtalene nasjonalt. FNs menneskerettighetsråd fungerer fortsatt ikke godt nok. Rådet preges av land med liten respekt for menneskerettighetene og har ikke pådriverrollen som er nødvendig i det globale samfunnet.

Venstre vil:

- Supplere og på sikt erstatte FNs menneskerettighetsråd med en internasjonal menneskerettighetsdomstol etter modell fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD).
- Opprette en ny, selvstendig institusjon i Norge (Menneskerettighetskommisjonen) med et robust og uavhengig mandat.
- Styrke FNs menneskerettighetssystem ved å ratifisere tilleggsprotokoller som åpner for individklage, i første rekke tilleggsprotokollen til Konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og Konvensjonen om barns rettigheter.

- Jobbe for å reformere EMD med mål om å korte ned saksbehandlingstiden, effektivisere og styrke ressurstilgangen.
- Støtte land som vil styrke lover og institusjoner for å sikre menneskerettigheter og utvikle demokratiet, og presse land som ikke viser vilje til dette.
- Støtte frivillige organisasjoner som fremmer menneskerettigheter og demokrati.
- Gjøre Norge til en pådriver for å utvikle det internasjonale menneskerettighetsapparatet til også å inkludere bedrifters ansvar for å respektere og ivareta menneskerettigheter.
- Støtte studenter som har blitt utvist på grunn av sitt arbeid for et mer demokratisk samfunn ved å opprette en prøveordning hvor studentene får mulighet til å komme til Norge og fullføre sin utdanning.
- Styrke FNs arbeid for kvinners rettigheter gjennom økt finansiell prioritering av UN Women.

Se også 14.1 Straff og soning på side 78

Se også 14.2 Domstolene på side 79

18.2 Globale institusjoner

Venstre vil ha globale kjøreregler som gjelder for alle med FN som bærebjelke i det multilaterale samarbeidet. Våre felles utfordringer som verdensborgere håndteres av et mangfold av internasjonale organisasjoner med varierende grad av effektivitet og demokratisk legitimitet. Mange internasjonale organisasjoner som har stor innflytelse på folks hverdag både når det gjelder finansøkonomi, handel og utvikling, sikkerhet og klimapolitikk, har behov for reformer.

Maktstrukturene i store deler av det multilaterale systemet avspeiler verden slik den var i 1945. Endrede politiske og økonomiske maktforhold i verden krever derfor en gjennomgang og effektivisering av det multilaterale systemet. Venstre vil prioritere å reformere eksisterende internasjonale organisasjoner fremfor å opprette nye. Den viktigste utfordringen er å bidra til å reformere FN-systemet. FN må bli mer effektivt for å nå vedtatte mål. Organisasjonen trenger større økonomisk uavhengighet og må demokratiseres for å få større legitimitet. Venstre vil opprette en parlamentarikerforsamling i FN, som et viktig ledd i demokratiseringsprosessen på globalt nivå.

Det internasjonale pengefondet (IMF) har viktige funksjoner i verdensøkonomien, men det finnes ikke et tilstrekkelig effektivt internasjonalt apparat til å forebygge og løse kriser i internasjonal økonomi. For at verdensøkonomien også i fremtiden skal kunne bygge på åpne finansmarkeder er det avgjørende at IMF reformeres og rustes opp til å ivareta en fornyet og større rolle i internasjonal økonomi.

Venstre vil:

- Arbeide for å finansiere FN gjennom globale avgifter, for eksempel avgift på grensekryssende fly- og båttransport.
- Endre Sikkerhetsrådets sammensetning slik at rådet bedre reflekterer verdens befolkning.
- Gjøre Sikkerhetsrådet mer demokratisk ved en utvanning av vetoretten.
- Intensivere arbeidet med å forhindre folkemord og andre forbrytelser mot menneskeheten, blant annet ved å støtte militær intervensjon når nødvendig.
- Styrke Den internasjonale straffedomstolen (ICC) finansielt og politisk.
- Styrke FNs apparat for å lede og koordinere internasjonale styrker, nødhjelp og utviklingsbistand.
- Prioritere at Norge bidrar med militære styrker til FN-ledede fredsbevarende styrker.
- Tilføre IMF økt internasjonal legitimitet gjennom reform av organisasjonens styrende organer og en maktfordeling som bedre gjenspeiler dagens verdensøkonomi.
- Styrke IMF's rolle innen global makroøkonomisk koordinering og stabilisering og tilføre IMF økte midler for å ivareta rollen som internasjonal kredittgiver.

- I større grad ta hensyn til fattige lands interesser i styresammensetningen i Verdensbanken, som er et viktig verktøy for utvikling i disse landene.

Se også 3.7 Internasjonal klimapolitikk på side 25

18.3 Europapolitikk

Venstre er grunnleggende positiv til et sterkt europeisk samarbeid. Norsk europapolitikk utøves i dag gjennom EØS-avtalen, Schengen-avtalen og øvrige avtaler med EU, og gjennom medlemskap i Nordisk råd, Europarådet, NATO, OECD og OSSE. Norge deltar aktivt i disse organisasjonene for å etablere felles spilleregler og for å fremme våre verdier og interesser.

Den europeiske union (EU) er Norges viktigste handelspartner. En sterkere integrasjon mot EU vil være positivt for norsk og europeisk næringsliv, handel og utvikling. Med fri bevegelse over landegrensene øker også forståelse, toleranse og mangfold. De fire friheter som EUs økonomiske samarbeid bygger på, er et viktig fundament for fred og demokrati.

Venstre er grunnleggende positiv til EU som en arena for økonomisk og politisk samarbeid og for freds- og demokratibyggning over landegrensene i Europa. EU-samarbeidet er i stadig utvikling og har utvidet seg til en rekke områder siden Norge sist tok stilling til medlemskapsspørsmålet. Gjennom EØS-avtalen og Schengen-avtalen er Norge sterkt integrert i de økonomiske og rettslige delene av det europeiske samarbeidet, mens vi står utenfor de formelle politiske beslutningsprosessene i EU. Venstre var pådriver for og har vært en forsvarer av EØS-avtalen, som blant annet har gitt en helt avgjørende tilgang for norsk næringsliv til det europeiske markedet.

Hvis spørsmålet om EU-medlemskap blir aktualisert kan det kun avgjøres av Stortinget etter en ny folkeavstemning. En eventuell ferdig forhandlet avtale må derfor legges frem for det norske folk til avstemning. Venstres stortingsrepresentanter vil følge utfallet fra folkeavstemningen.

Venstre vil:

- At spørsmålet om norsk medlemskap i EU skal avgjøres ved folkeavstemning.
- Føre en aktiv europapolitikk og styrke samarbeidet med EU, spesielt innenfor miljø, klima, forskning og menneskerettigheter.
- Styrke samarbeidet med EUs demokratiske institusjoner, særlig Europaparlamentet.
- Gi EFTA-landene en observatør i Det europeiske råd.
- I større grad bruke mulighetene som økt regionalt samarbeid innenfor EU gir.
- Samle koordineringsansvaret for regjeringens europapolitikk under én statsråd.
- Stimulere til bosetting i den norske del av nordområdene.

18.4 Nordområdene

Nordområdene må bevares som en region preget av internasjonalt samarbeid og lav spenning. Venstre vil legge vekt på forpliktende avtaler med andre land og overnasjonale organisasjoner som sikrer en forsvarlig forvaltning av naturressurser i Arktis.

Utvikling av juridiske og institusjonelle forhold i nordområdene skal skje på basis av Havrettstraktaten. Barentssamarbeidet, Arktisk råd og Den nordlige dimensjon skal være de viktigste fora for samarbeid i regionen. Venstre vil søke forståelse for norske synspunkter på jurisdiksjon i nordområdene gjennom et aktivt diplomati også overfor nære allierte, med vekt på å fremme samarbeid, bærekraftig forvaltning av ressurser og næringsutvikling.

Norges forhold til våre nabostater skal bygge på bredt og praktisk rettet samarbeid forankret i internasjonale strukturer og folk-til-folk-samarbeid. Venstre er opptatt av at Norge har de nødvendige ressurser og muligheter til å hevde norsk suverenitet og kan forsvare norske interesser.

Venstre vil:

- Styrke norsk forvaltning av Svalbardsonen.
- Videreutvikle infrastrukturprosjekter som sikrer en sikker og miljøvennlig transport, energioverføring og kommunikasjon mellom land og hav i nord.
- Ta initiativ til å etablere et omfattende internasjonalt beredskapsopplegg mot oljeforurensing, og innføre forbud mot introduserte arter og tungolje i polare strøk.
- Styrke samarbeidet mellom Russland og Norge innen demokratibyggning, visumlettelse, miljøspørsmål, helse, kultur og utdanning.
- Styrke den miljø- og sikkerhetspolitiske beredskapen i takt med økt transport gjennom Nordøstpassasjen.
- Stimulere til bosetting i den norske del av nordområdene.

18.5 Oljefondet

Store inntekter fra petroleumssektoren har bidratt til at den norske staten nå forvalter en betydelig finansiell formue gjennom Oljefondet (Statens Pensjonsfond Utland – SPU). Venstre mener at formålet med Oljefondet er en lønnsom forvaltning av fellesskapets formue som sikrer trygg finansiering av folketrygdens pensjonsutgifter på lang sikt.

Venstre ønsker at Oljefondet i mye større grad investerer i samfunnsansvarlige og bærekraftige virksomheter og i fremtidsrettede sektorer som fornybar energi og annen klima- og miljøvennlig virksomhet. I tillegg bør fondet investere mer i fremvoksende markeder, noe som de siste årene har vist seg å gi langt bedre avkastning enn investeringer i rike land.

Venstre mener at målet om avkastning ikke må gå på bekostning av menneskerettigheter eller miljø. Vi vil derfor utrede den finansielle og klimapolitiske risikoen involvert i at Oljefondet i dag er tungt investert i olje- og kullselskaper. Oljefondet bør ikke foreta investeringer som ikke er forenlige med den globale klimamålsettingen om maksimalt to graders temperaturøkning. I tillegg vil Venstre styrke fondets etikkarbeid. Etikkrådet trenger større ressurser slik at rådet kan behandle flere saker og sørge for at selskaper utelukkes fra fondet hvis de bryter med fondets etiske retningslinjer. I tillegg ønsker Venstre å ta i bruk en «best i klassen-filtrering» for en del av fondets portefølje, slik at selskapet også aktivt investerer i de mest bærekraftige selskapene og ikke kun har fokus på å unngå de verste.

I dag investerer Oljefondet en sjettedel av formuen i statsobligasjoner. Denne formen for utlån reguleres ikke av norske eller internasjonale retningslinjer. Derfor mener Venstre at et krav om åpenhet i politiske beslutningsprosesser i utstederlandet må være en forutsetning for at fondet investerer i statsobligasjoner.

Venstre vil at det skal settes av kapital fra Oljefondet til investeringer innenfor to prioriterte områder. Den ene delen skal ha et utviklingsmandat og investere i infrastruktur og selskaper som kan bidra til bærekraftig vekst i utviklingsland der det er gode avkastningsmuligheter og akseptabel risiko. Den andre delen skal ha et klimamandat og investere i fornybar energi og annen klimavennlig virksomhet både i rike og fattige land. Venstre vil at disse investeringene ikke skal inngå i mandatet til Oljefondet, men investeres og forvaltes ut i fra et mandat og akseptabel risikoprofil som er tilpasset målene om bærekraftig utvikling og reduserte klimagassutslipp, med sikte på langsiktig lønnsomhet.

Venstre vil:

- Fjerne de geografiske begrensningene i investeringsmandatet til Oljefondet (SPU).
- Utrede den finansielle og klimapolitiske risikoen involvert i at Oljefondet i dag er tungt investert i olje- og kullselskaper.

- Styrke bevilgningene til Etikkrådet slik at rådet kan behandle flere saker og fange opp flere selskaper i fondets portefølje hvis virksomheten åpenbart bryter med fondets etiske retningslinjer.
- Stille krav om grundigere begrunnelser fra Finansdepartementet i tilfeller hvor departementet velger å ikke følge Etikkrådets tilrådninger.
- Ta i bruk «best i klassen-filtrering» for større deler av fondets portefølje.
- Sikre økt åpenhet rundt Oljefondets aktive eierskapsutøvelse, og at offentligheten får innsyn i hvilke selskaper Norges Bank Investment Management (NBIM) fører dialog med og hva dialogen dreier seg om.
- Innføre åpenhetskrav i utstederlandet for investeringer i statsobligasjoner.
- Utvide Oljefondets investeringsprogram rettet mot klimavennlige investeringer.
- Opprette investeringsprogram med egne mandat rettet mot bærekraftige investeringer i fattige land og lavinntektsland.

18.6 Utviklingspolitikk

De overordnede målene for Venstres utviklingspolitikk er å redusere fattigdom og styrke menneskerettigheter, åpenhet og demokrati i alle land.

Flertallet av verdens fattige bor i dag i mellominntektsland. Disse landene har nå bedre økonomisk grunnlag for å bekjempe fattigdom med egne ressurser. Norge bør støtte aktører som vil bidra til bedre fordeling og bedre styresett, og som styrker menneskerettigheter og sivilsamfunn i disse landene. Mange lavinntektsland har i mindre grad mulighet til å bekjempe fattigdom med egne ressurser. Fattigdom må bekjempes ved hjelp av utdanning, mikrofinans, formalisering av eier- og bruksrettigheter, likestilling mellom kjønn og en nasjonal politikk for generell økonomisk vekst.

En samstemt utviklingspolitikk innebærer at alle departementer i sterkere grad skal ta hensyn til norsk utviklingspolitikk på de områder der norsk politikk kan ha relevans for utviklingsland. Det gjelder også i land der Norge har et sterkt næringsengasjement, men med dårlige kår for menneskerettighetene eller dårlig fordeling. Alt norsk engasjement i lavinntektsland, enten det er snakk om statlige investeringer, tollvern, nærings samarbeid, klimasamarbeid eller bistandsoverføringer, skal bidra til fattigdomsreduksjon.

Klimaendringene rammer land i sør oftere og hardere enn rike land og er en trussel i arbeidet mot fattigdom. Vi må respektere utviklingslandenes rett til utvikling og vekst samtidig som verdens samlede utslipp må ned. Fattige land må støttes i arbeidet for å motvirke og tilpasses effektene av klimaendringer og oppnå grønn vekst.

Venstre vil:

- Føre en samstemt utviklingspolitikk der alle Norges aktiviteter bidrar til å nå de utviklingspolitiske målene.
- Sette av minimum 1 % av BNI til utviklings samarbeid.
- Arbeide for en internasjonal gjeldsslettemekanisme for behandling av illegitim gjeld og for et bindende internasjonalt regelverk for ansvarlig långivning.
- Arbeide for internasjonale reguleringer for å hindre hemmelighold i skatteparadis og fremme en mer rettferdig beskatning av internasjonale selskaper.
- At Norge bør fortsette å støtte kapasitetsbygging av skattemyndigheter i utviklingsland.

18.6.1 Handel og næringsutvikling

Tilgang til markeder, lokalt og globalt, er viktig for at fattige land kan utvikle et bærekraftig og lønnsomt næringsliv. Venstre vil ha rettferdige, globale rammebetingelser som sikrer slik adgang og som bidrar til mangfold og bærekraftig utvikling. Handelsbarrierer, handelsvridende subsidier og

andre mekanismer som favoriserer rike land må fjernes og erstattes av et handelsregime som ivaretar utviklingslandenes interesser og hensynet til effektiv ressursutnyttelse.

Venstre vil bidra til næringsutvikling gjennom å støtte infrastrukturtiltak, nyskaping og bedriftsutvikling. Gjennom teknologioverføring og økt tilgang til fornybar energi i utviklingsland kan bistand og grønne utviklingsmekanismer gjøre det enklere for fattige land å velge mer klimavennlige utviklingsløsninger.

Venstre vil:

- Arbeide for en WTO-avtale med et rettferdig, globalt regelverk som bygger ned tollbarrierer og sikrer like muligheter for utvikling.
- Ha fri import av varer fra alle lavinntektsland og lavere mellominntektsland.
- Prioritere tiltak som øker kvinners deltakelse i økonomisk virksomhet.

18.6.2 Langsiktig bistand

Venstre vil prioritere langsiktig bistand som enten styrker fattige lands evne til å oppnå viktige politiske målsetninger innen økonomi, miljø, likestilling og helse, eller som direkte bidrar til å hjelpe fattige og sårbare befolkningsgrupper. Norge må delta aktivt i utviklingen av nye globale utviklingsmål som skal etterfølge tusenårsmålene.

Venstre vil at norsk offentlig bistand skal gå til et begrenset antall land, til multilaterale institusjoner og til frivillige og ideelle organisasjoner for å sikre at bistanden forvaltes godt. Frivillige og ideelle organisasjoner som har god kompetanse og kapasitet, kan gjerne få støtte til sitt arbeid også i andre land enn de som er prioritert for offentlig bistand.

Venstre vil bygge opp under godt styresett med respekt for menneskerettigheter og effektiv bekjempelse av korrupsjon. I all bistand må det legges vekt på at fattige og sårbare statsborgere generelt, og kvinner spesielt, aktivt får medbestemmelse i hvordan internasjonal bistand brukes i eget samfunn.

Det er behov for å gå gjennom rolledelingen mellom FN og det multilaterale systemet, stat-til-stat-bistand og bruk av frivillige og ideelle organisasjoner. Venstre ønsker å styrke FN's rolle i verdenssamfunnet, primært som normsetter og ikke nødvendigvis som tjenesteleverandør i fattige land. Frivillige og ideelle organisasjoners arbeid bør støttes der de har kompetanse både som politiske og sosiale endringsagenter og som leverandør av tjenester til fattige og sårbare. Det er spesielt viktig å støtte innsats for å bygge opp sivilsamfunnet i land med manglende demokrati.

Venstre vil:

- Gi budsjettstøtte med betingelser knyttet til åpenhet og i mindre grad med betingelser knyttet til hvilken politikk landet skal føre.
- Øke bistanden til bærekraftig og konkurransedyktig landbruksproduksjon samt klimatilpasning av landbruk i utviklingsland.
- Styrke det sivile samfunn i utviklingsland, også gjennom å øke andelen øremerkede midler.
- Styrke menneskerettighetene og kvinners rettigheter i våre samarbeidsland, også innen områder som oppfattes som kontroversielle.
- Ta initiativ til en skandinavisk, uavhengig evaluering av bistanden.
- Opprette et kunnskapssenter for bistand som skal være uavhengig av Utenriksdepartementet.
- Bidra til å intensivere anti-korrupsjonsarbeidet i utviklingsland gjennom oppbygging og styrking av nasjonale riksrevisjoner og gjennom styrking av The Extractive Industries Transparency Initiative (EITI).

- Bidra til økt implementering av FNs resolusjoner om kvinners rettigheter i og etter krig og konflikt, om seksualisert vold som våpen i krig og konflikt, og om kvinners deltakelse i freds- og forsoningsarbeid.

18.6.3 Global helse

Venstre vil arbeide for en mer rettferdig fordeling av globale helseressurser og styrke helsesystemer, utdanning av helsepersonell og tilgang til helsetjenester. Arbeid for å sikre tilgang til grunnleggende helsehjelp for verdens befolkning er et viktig virkemiddel i utviklingspolitikken. Investering i global helse kommer de svakeste til gode og mange mennesker kan løftes ut av nød med relativt små grep. Helse er viktig for nasjonal økonomi og investering i helse gir økonomisk vekst. De største utfordringene for global helse er mangel på diagnoseverktøy, vaksiner og medisiner tilpasset behovet, samt manglende tilgang til medisinsk behandling og helsearbeidere.

Patenterte medisiner er ofte for dyre for de fattige som trenger dem. Dette fører igjen til et stort marked for utrygge piratmedisiner. Venstre mener derfor at det bør opprettes et internasjonalt Health Impact Fund (HIF) som et supplement til dagens patentordning. Gjennom HIF kan farmasiselskaper frivillig registrere sine medisiner og forplikte seg til å gjøre dem tilgjengelig til lavest mulig pris i ti år mot å få utbetalt støtte fra fondet etter hvor stor helseinnvirkning medisinene har. Dette gir selskapene incentiver til å utvikle medisiner for de med størst helsebehov og ikke bare de med størst kjøpekraft.

Venstre vil:

- Støtte WHO i arbeidet for et internasjonalt rammeverk for koordinering, oppfølging og finansiering av forskning og utvikling av legemidler for fattige.
- Legge bedre til rette for at norsk helsepersonell og andre humanitære hjelpearbeidere kan bidra med arbeid i fattige land.
- At Norge skal være en pådriver for opprettelse av et HIF i og gjennom internasjonale fora.
- Bidra økonomisk til et HIF, til GAVI (Global Alliance for Vaccines and Immunisation) og til det globale fondet for bekjempelse av AIDS, tuberkulose og malaria.

18.6.4 Humanitær bistand og nødhjelp

De senere årene har antallet klimarelaterte kriser og katastrofer økt. Det rammer de fattigste delene av befolkningen sterkest. Behovet for internasjonal akutt hjelp øker. Venstre mener at i tillegg til ren akutt nødhjelp må vi legge vekt på forebygging av nye kriser og tilpasning til en ny varig situasjon med en pågående klimakrise. Kvinner rammes hardest av pågående klimaendringer og klimarelaterte problemer. Kvinners sårbarhet i kriser reduseres ved å styrke lokale aktørers arbeid for økt likestilling. Nødhjelp må ta hensyn til ulike behov avhengig av menneskers alder og kjønn.

Hjelpeorganisasjoner opplever økt press i konfliktområder når militære aktører utfører humanitære oppgaver fordi det sår tvil om organisasjonenes nøytralitet. Det kan få alvorlige følger for den humanitære innsatsen, og Venstre vil arbeide for en klar rollefordeling mellom humanitære organisasjoner og andre aktører i konflikter.

Venstre vil:

- Klargjøre rollefordelingen mellom FN, internasjonale og nasjonale frivillige og ideelle organisasjoner i nødhjelpsarbeidet.
- Arbeide for at grunnlaget for humanitært hjelpearbeid, den internasjonale humanitærretten og humanitære prinsipper respekteres.

- Møte klimarelaterte kriser med nødvendig nødhjelp, men også med arbeid for tilpasning og forebygging.

Se også 17.4 Utenlandsoperasjoner på side 94